

ROZWIĄZYWANIE SPORÓW

CYFRYZACJA PROCESU SĄDOWEGO
I NOWOŚCI W MEDIACJI

Rozwiązywanie sporów

Cyfryzacja procesu sądowego i nowości w mediacji

Zmiany z dnia 5 sierpnia 2025 roku wprowadzają wiele nowości w zakresie polskiej procedury cywilnej – w szczególności znowelizowano część uregulowań dotyczących mediacji, a także postawiono dość duży krok w kierunku cyfryzacji procesu cywilnego. Opisane poniżej zmiany zaczną obowiązywać już wkrótce, bo 1 marca 2026 r.

1. CYFRYZACJA POSTĘPOWANIA CYWILNEGO

Postępowaniu cywilnemu nieobce było już wykorzystanie systemów teleinformatycznych. Nadchodząca nowelizacja stanowi jednak duży krok na drodze do cyfryzacji postępowania cywilnego.

Od 1 marca 2026 roku wprowadzony zostanie art. 125¹ §1 k.p.c., który umożliwi wnoszenie wybranych pism procesowych za pośrednictwem Portalu Informacyjnego Sądów Powszechnych. W uproszczeniu, poza postępowaniami prowadzonymi w szczególnych rodzajach postępowań (takich jak np. elektroniczne postępowanie upominawcze, w części postępowanie upadłościowe czy restrukturyzacyjne), to Portal stanie się systemem informatycznym obsługującym – na razie częściowo – przebieg postępowania. Zmiana ta polega na tym, że teraz komunikacja przez Portal przebiegać będzie mogła w określonym przepisami zakresie dwustronnie, tj. nie tylko sąd będzie mógł przesyłać korespondencję przez Portal, ale także strona będzie mogła w ten sposób komunikować się z sądem. Omawiane rozwiązanie nie znajdzie jednak zastosowania do pism procesowych wnoszonych do Sądu Najwyższego.

Przez okres jednego roku wnoszenie określonych pism procesowych za pośrednictwem Portalu będzie fakultatywne. Oznacza to, że pełnomocnicy będą mieli wybór pomiędzy wnoszeniem pism przez Portal, a skorzystaniem z usług operatora pocztowego. W katalogu tym znajdą się następujące pisma:

- 1) zgłoszenie się do udziału w sprawie,
- 2) zawiadomienie o wypowiedzeniu pełnomocnictwa procesowego,
- 3) zawiadomienie o:
 - a) każdej zmianie miejsca zamieszkania strony lub jej przedstawiciela (art. 136 §1 k.p.c.),
 - b) zmianie miejsca adresu oznaczonej skrytki pocztowej, jeżeli strona złożyła wniosek o dokonywanie doręczeń na jej adres (art. 136 § 4 k.p.c.),
 - c) zmianie adresu do doręczeń, jeżeli strona jest przedsiębiorcą wpisanym do CEIDG art. 136 § 5 k.p.c.),
 - d) zmianie adresu zamieszkania strony i ich przedstawicieli do czasu upływu terminu do wniesienia skargi kasacyjnej, jeżeli sąd drugiej instancji wyda orzeczenie, od którego skarga ta przysługuje (art. 387¹ k.p.c.),

- 4) oświadczenie w przedmiocie zgody na mediację,
- 5) wniosek o przeprowadzenie posiedzenia zdalnego,
- 6) apelacja, zażalenie lub skarga na orzeczenie referendarza sądowego, z wyłączeniem:
 - a) zażaleń na postanowienie o odrzuceniu skargi kasacyjnej, odrzucające skargę o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia (art. 394¹ § 1 k.p.c.),
 - b) zażalenia na orzeczenie sądu II instancji uchylające wyrok sądu I instancji do ponownego rozpoznania (art. 394¹ § 1¹ k.p.c.),
- 7) pismo procesowe w toku postępowań wywołanych wniesieniem apelacji, zażalenia lub skargi na orzeczenie referendarza sądowego,
- 8) wniosek o doręczenie orzeczenia wraz z uzasadnieniem, jak również pismo uzupełniające braki formalne takiego wniosku,
- 9) wniosek o nadanie klauzuli wykonalności tytułom egzekucyjnym – prawomocnemu lub podlegającemu natychmiastowemu wykonaniu orzeczeniu sądu lub referendarza sądowego oraz ugodzie zawartej przed sądem (w tym zakresie ustawodawca popełnił pomyłkę przez błędne odniesienie się nieodpowiednich przepisów), z wyłączeniem szczególnych przypadków wskazanych w ustawie nowelizującej,
- 10) wniosek o wydanie odpisu prawomocnego orzeczenia.

Jak zatem widać, zakres rodzajów pism jest bardzo szeroki – od podstawowych, prostych pism procesowych, takich jak chociażby wniosek o doręczenie orzeczenia wraz uzasadnieniem, po potencjalnie bardzo szerokie i obszerne pisma procesowe takie jak środki zaskarżenia, w postaci apelacji czy zażaleń.

Po tym testowym roku, tj. z dniem 1 marca 2027 roku, profesjonalni pełnomocnicy będą wnosić powyżej wskazane pisma za pośrednictwem Portalu już obligatoryjnie.

Innym przepisem szczególnym przewidującym wnoszenie pism przez Portal, który wchodzi w życie jeszcze 1 marca 2026 roku, jest art. 183¹³ §1² k.p.c., który stanowi, że w postępowaniu o zatwierdzenie ugody zawartej w ramach mediacji prowadzonej na podstawie umowy o mediację, profesjonalny pełnomocnik składa wniosek oraz dalsze pisma za pośrednictwem Portalu. Ten sposób wniesienia pisma będzie jednak od początku obligatoryjny.

Jeżeli przepis szczególny będzie przewidywał wniesienie określonego pisma procesowego przez Portal, a pismo mimo to zostanie wniesione w inny sposób, to nie wywoła ono skutków prawnych jakie ustawa wiąże z jego wniesieniem do sądu – wnoszący zostanie zawiadomiony o tym przez przewodniczącego. Skutki niewłaściwego sposobu wniesienia pisma procesowego będą zatem zależne od jego rodzaju.

Przewidziano wyjątki od powyższej reguły:

- w przypadku gdy załącznik do pisma procesowego ze względu na jego właściwości nie może zostać skutecznie wniesiony wraz z tym pismem przez Portal, załącznik ów wnosi się do sądu z pominięciem Portalu w terminie 3 dni od dnia wniesienia pisma procesowego (pod rygorem pominięcia tego załącznika przez sąd),
- w przypadku gdy w ostatnim dniu terminu na wniesienie pisma procesowego wystąpią ograniczenia w dostępności PI leżące po stronie sądu, które uniemożliwią wniesienie tego pisma, pismo to wnosi się najpóźniej w następnym dniu po dniu, w którym przywrócono dostępność tego Portalu, niebędącym dniem wolnym od pracy ani sobotą (ta sama sytuacja zajdzie, jeżeli w tak ustalonym terminie wystąpią tożsame same ograniczenia).

W pierwszym przypadku chodzi zatem o przeszkody wynikające np. z rozmiaru pliku będącego załącznikiem (właściwości). Przypadek drugi odnosi się np. do awarii Portalu, przy czym muszą one leżeć po stronie sądu, a nie samego użytkownika. Innymi słowy, jeżeli to pełnomocnik będzie miał problemy techniczne, wynikające np. z awarii jego sprzętu i nie zdąży wnieść pisma, to uchybi terminowi na wniesienie pisma procesowego i będzie musiał złożyć wniosek o przywrócenie terminu, na podstawie art. 168 § 1 k.p.c.

Zmiany dotyczą również przesyłania odpisów pism procesowych pomiędzy pełnomocnikami:

- W toku sprawy wniesienie do sądu pisma procesowego za pośrednictwem Portalu oraz uzyskanie dokumentu potwierdzającego przekazanie tego pisma drugiej stronie będzie równoznaczne ze spełnieniem obowiązku doręczenia tego pisma procesowego pełnomocnikowi drugiej strony.
- Analogiczna sytuacja zajdzie w przypadku pism procesowych wnoszonych do sądu w inny sposób niż za pośrednictwem Portalu – wówczas pełnomocnicy stron mogą doręczać sobie bezpośrednio odpisy tych pism procesowych z załącznikami przez Portal, w sposób umożliwiający uzyskanie przez wnoszącego dokumentu potwierdzającego ich przekazanie drugiej stronie.
- W przypadku wątpliwości co do przekazania pisma procesowego drugiej stronie za pośrednictwem PI, sąd może zażądać dowodu przekazania tego pisma drugiej stronie, a w razie nieprzedstawienia takiego dowodu w wyznaczonym terminie, pismo będzie podlegało zwrotowi. Sąd może to uczynić zarówno na wniosek, jak i z urzędu.

Co powyższe zmiany oznaczają w praktyce?

- Wzmocniona ma zostać rola Portalu – dotychczas komunikacja przy jego wykorzystaniu była jednostronna – Sąd zawiadamiał w ten sposób pełnomocników o dokonywanych czynnościach i doręczał im pisma w sprawie. Poczta tradycyjna dalej stanowiła jednak podstawą drogę do wnoszenia pism procesowych przez pełnomocników. Wyjątek stanowiły niektóre postępowania, takie jak np. elektroniczne postępowanie upominawcze czy w części

postępowania upadłościowe i restrukturyzacyjne, w których czynności dokonywało się za pośrednictwem odpowiednich systemów teleinformatycznych.

- Portal ma się więc stać również drogą kontaktu z sądem dla pełnomocników, jak i bezpośrednio pomiędzy pełnomocnikami. Konieczne staje się stworzenie stabilnej infrastruktury informatycznej, która zapewni możliwość urzeczywistnienia wprowadzanych rozwiązań prawnych.
- Profesjonalni pełnomocnicy mają rok na przygotowanie się do zmiany sposobu wnoszenia określonych pism procesowych. Wdrożenia nowoczesnych metod digitalizacji dokumentów może rodzić bowiem ryzyko napotkania wielu problemów od strony technicznej, co może niepotrzebnie utrudnić reprezentowanie klientów w sprawach.

2. ZMIANY W ZAKRESIE MEDIACJI

W aktualnym stanie prawnym Sąd, niezależnie od wyniku sprawy, może włożyć na stronę lub interwenienta obowiązek zwrotu kosztów wywołanych ich niesumiennym lub oczywiście niewłaściwym postępowaniem, w tym m. in. oczywiście nieuzasadnioną odmową poddania się mediacji. Oznacza to, że strona może zostać obciążona kosztami niezależnie od tego, czy wygrała sprawę. Dotychczas jednak taka odmowa musiała być aż „oczywiście” nieuzasadniona.

Wprowadzane zmiany przewidują znacznie bardziej dotkliwe dla stron rozwiązania w zakresie kosztów. Ustawodawca przewidział bowiem, że sąd może, niezależnie od wyniku sprawy, włożyć na tę stronę obowiązek zwrotu kosztów w części wyższej, niż nakazywałby to wynik sprawy, a nawet zwrotu kosztów w całości, jeżeli strona po prostu bez uzasadnionej przyczyny odmówiła poddania się mediacji. Podwyższony zostaje zatem poziom racji, które przemawiać mają za odmową. Dotychczas więc łatwiej byłoby zaskarżyć postanowienie, które obciążało ich kosztami, pomimo że istniały podstawy do odmowy dla skierowania sprawy do mediacji. Innymi słowy, w celu uniknięcia obciążenia strony dodatkowymi kosztami w przypadku odmowy poddania się mediacji konieczne będzie wykazanie, że istnieje ku temu uzasadniona przyczyna.

Co powyższe zmiany oznaczają w praktyce?

- Brak zgody na mediację będzie musiał każdorazowo zostać wyczerpująco uzasadniony przez stronę postępowania.

Przewidziano również zmiany w zakresie mediacji w sprawach o roboty budowlane i sporach dotyczących umów ściśle związanych z procesem budowlanym służących wykonaniu robót budowlanych. Zmiana została umiejscowiona wśród przepisów regulujących odrębne postępowanie w sprawach gospodarczych, nie zaś w przepisach ogólnych dotyczących mediacji.

Po wejściu w życie nowelizacji sąd obligatoryjnie będzie kierował strony do mediacji przed posiedzeniem przygotowawczym albo pierwszym posiedzeniem wyznaczonym na rozprawę.

Sąd nie będzie kierował spraw do mediacji, jeżeli podlegają one rozpoznaniu w postępowaniu upominawczym, elektronicznym postępowaniu upominawczym albo postępowaniu nakazowym. Jednakże, jeżeli wydany nakaz zostanie skutecznie zaskarżony, to sprawa będzie kierowana do mediacji, analogicznie jak w postępowaniu zwykłym.

Co powyższe zmiany oznaczają w praktyce?

- Angażując się w spór w sprawach o roboty budowlane, strony powinny pamiętać, że może on ulec przedłużeniu przez obligatoryjne skierowanie do mediacji.
- Strona, która nie zgadza się na mediację, będzie musiała sprzeciwić się jej w terminie tygodnia od dnia ogłoszenia lub doręczenia jej postanowienia kierującego strony do mediacji.
- Nowelizacja ta może się okazać szczególnie chybiona w przypadku skomplikowanych sporów, w których strony wielokrotnie wymieniały korespondencję i twardo obstają przy swoich stanowiskach – wówczas kluczowe dla oszczędności czasu może okazać się sprzeciwienie się mediacji, a do uznania Sądu pozostanie jednak, czy sytuacja ta kwalifikować się powinna jako uzasadniona przyczyna odmowy mediacji.

Kontakt

Lidia Węclawowicz
RADCA PRAWNY, PARTNER

lidia.weclawowicz@ngllegal.com

dr Przemysław Tacij
ADWOKAT, COUNSEL

przemyslaw.tacij@ngllegal.com

Konrad Górski
APLIKANT RADCOWSKI, JUNIOR ASSOCIATE

konrad.gorski@ngllegal.com